

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในคดีอาญา

บทนำ

ในกรณีที่มีการจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐโดยเจ้าพนักงานตำรวจแล้ว บุคคลนั้นย่อมต้องตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา และต้องถูกควบคุมตัวไว้ เพื่อดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริงและฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม การจะจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลใดไว้ในอำนาจรัฐนั้นจะกระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นหลักประกันว่ามีตัวของผู้ต้องหาไว้ในคดีอาญา ทั้งนี้ เพราะการควบคุมตัวบุคคลใดไว้ในอำนาจรัฐนั้น ถือเป็น การกระทำที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก ฉะนั้นการที่จะจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลใดไว้ในอำนาจรัฐจะต้องมีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์การในดำเนินคดีอย่างแท้จริง และต้องเป็นการกระทำภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น นอกจากนี้แล้วในการจับกุมหรือควบคุมตัวผู้ต้องหานั้น เจ้าพนักงานผู้จับกุมยังมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาให้ทราบว่าเขามีสิทธิตามกฎหมายอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหาให้ได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดีต่อไป

ดังนั้น คอลัมน์ “สารพันปัญหากฎหมาย” ฉบับนี้จึงใคร่ขอเสนอเรื่อง “การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในคดีอาญา” ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านได้มีความรู้และเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในคดีอาญาว่ามีสิทธิใดบ้าง ดังนี้

๑. หลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙ ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ ดังนี้

“มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้”

นอกจากนี้ ในมาตรา ๒๙ ยังได้กำหนดคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมไว้ว่า

“มาตรา ๒๙ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

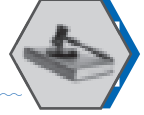
ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ดังนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวแล้ว บุคคลทุกคนจึงมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นจะกระทำมิได้เฉพาะในกรณีที่ยกกฎหมายให้อำนาจไว้ และกระทำมิได้เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้น

โดยทั่วไปแล้วเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น การดำเนินคดีอาญาจะเริ่มต้นโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นในชั้นการจับกุม การคุมขัง หรือการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดโดยพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ เพื่อดำเนินการ

สอบสวนหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน สรุปลำนวนการสอบสวน ส่งต่อพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ตามกฎหมายต่อไป ซึ่งในคดีอาญานั้นเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว อำนาจในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดจะเริ่มต้นขึ้นทันทีที่ได้มีการจับกุมหรือควบคุมตัวผู้กระทำความผิดมายังสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน หรือสถานีตำรวจ เพื่อดำเนินการสอบสวนในความผิดที่ถูกกล่าวหาหรือที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น และเมื่อได้มีการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐแล้วจึงอาจทำให้บุคคลนั้นต้องขาดอิสรภาพ จึงเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นได้

ดังนั้นจึงต้องมีการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในชั้นการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ให้ได้รับการปฏิบัติตามสิทธิที่บุคคลดังกล่าวมีตามกฎหมายรับรองและคุ้มครองไว้

๓. สิทธิของผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อบุคคลใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและถูกจับกุมเพื่อดำเนินคดีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาในคดีอาญาโดยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตั้งแต่ชั้นการจับกุม การสอบสวน การพิจารณาคดีของศาล และการลงโทษ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาให้ได้รับความเป็นธรรม ทั้งยังเป็นการป้องกันมิให้ผู้บริสุทธิ์ต้องถูกลงโทษในความผิดที่มีได้กระทำ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ผู้ต้องหาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม การดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องเป็นไปอย่างรัดกุม รวดเร็ว และเป็นธรรม โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในชั้นการสอบสวนไว้ ดังนี้

๓.๑ สิทธิของผู้ถูกจับ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ถูกจับไว้ดังนี้

(๑) สิทธิแจ้งให้ญาติทราบถึงการถูกจับ^๑ กล่าวคือ เมื่อผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขัง บุคคลนั้นมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุม ในโอกาสแรกและให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(๑) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

(๒) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำ

ตนได้ในชั้นสอบสวน

^๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑.

(๓) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

(๔) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

(๒) สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อกล่าวหา สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้^๒ กล่าวคือ ในการจับกุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดนั้นผู้ที่มีอำนาจจับกุมมีได้ทั้งเจ้าพนักงานและราษฎร^๓ ดังนั้น ในการจับกุม เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับจึงต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือไม่ให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น

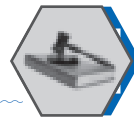
(๓) สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับ^๔ กล่าวคือ เมื่อมีการจับกุมบุคคลใดเกิดขึ้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนโดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้ว ให้ส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจของที่ทำการของพนักงานสอบสวนดังกล่าว เพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นแจ้งข้อกล่าวหา และรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟังและมอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ถูกจับนั้น

^๒ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓.

^๓โดยปกติแล้วราษฎรจะจับผู้อื่นไม่ได้ เว้นแต่เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับได้ขอความช่วยเหลือให้ช่วยจับกุม หรือเป็นการจับบุคคลที่ได้มีการกระทำความผิดซึ่งหน้า.

^๔ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๔.

(๒) ในกรณีที่ราษฎรเป็นผู้จับ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวบันทึกชื่อ อาชีพ ที่อยู่ของผู้จับ อีกทั้งข้อความและพฤติการณ์แห่งการจับนั้นไว้ และให้ผู้จับลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นสำคัญเพื่อดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบและแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของผู้ถูกจับอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้วให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีผู้นำผู้ถูกจับมาส่งแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบถึงสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๗/๑ รวมทั้งจัดให้ผู้ถูกจับสามารถติดต่อกับญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจเพื่อแจ้งให้ทราบถึงการจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมได้ในโอกาสแรกเมื่อผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนแล้ว หรือถ้ากรณีผู้ถูกจับร้องขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้แจ้ง ให้จัดการตามคำร้องขอนั้นโดยเร็ว และให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจบันทึกไว้ ในการนี้มีให้เรียกค่าใช้จ่ายใด ๆ จากผู้ถูกจับ

ในกรณีที่จำเป็นเจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับจะจัดการพยาบาลผู้ถูกจับเสียก่อนนำตัวไปส่งก็ได้

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับ ถ้าถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่น จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิแก่ผู้ถูกจับแล้ว

(๔) สิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว^๕ กล่าวคือ เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีผู้นำผู้ถูกจับมาส่ง จะปล่อยผู้ถูกจับชั่วคราวหรือควบคุมผู้ถูกจับไว้ก็ได้ แต่ถ้าเป็นการจับโดยมีหมายของศาลให้รับดำเนินการส่งบุคคลนั้นไปยังศาลที่ออกหมายโดยทันที และในกรณีที่ต้องส่งผู้ถูกจับไปยังศาล แต่ไม่อาจส่งไปได้ในขณะนั้นเนื่องจากเป็นเวลาศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่รับตัวผู้ถูกจับไว้มีอำนาจปล่อยผู้ถูกจับชั่วคราวหรือควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้จนกว่าจะถึงเวลาศาลเปิดทำการ

(๕) สิทธิที่จะถูกควบคุมเท่าที่จำเป็น^๖ กล่าวคือ กฎหมายห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น และห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี และในกรณีที่การกระทำนั้นเป็นความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น

^๕ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๔/๑.

^๖ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๖ และมาตรา ๘๗.

ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ทั้งนี้ ศาลมีอำนาจที่จะออกหมายขังผู้ต้องหาตามคำร้องของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้ดังนี้

(๑) ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำลงมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกิน ๗ วัน

(๒) ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า ๖ เดือนแต่ไม่ถึง ๑๐ ปี หรือปรับเกินกว่า ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน ๑๒ วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน ๔๘ วัน

(๓) ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน ๑๒ วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน ๘๔ วัน

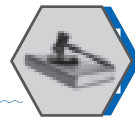
ในกรณีตาม (๓) เมื่อศาลสั่งขังครบ ๔๘ วันแล้ว หากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลไต่สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล

ในการไต่สวนของศาล ผู้ต้องหา มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานได้ ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความ และผู้ต้องหาร้องขอให้ศาลตั้งทนายความให้ โดยทนายความนั้น มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด

๒.๒ สิทธิของผู้ต้องหา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหาไว้ ดังนี้

(๑) สิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหา และได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม^๗ กล่าวคือ เมื่อผู้ต้องหา ถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน เป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ โดยในการแจ้งข้อหาดังกล่าวจะต้องมีหลักฐานตามสมควร ว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้น และผู้ต้องหา มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

เมื่อได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่ได้มีการออกหมายจับ แต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามีเหตุที่จะออกหมายจับผู้นั้นได้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอออกหมายจับโดยทันที แต่ถ้าขณะนั้นเป็นเวลาศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการ ให้พนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลในโอกาสแรกที่ศาลเปิดทำการ หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานสอบสวนดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับผู้ต้องหานั้นได้ โดยถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะจับผู้ต้องหาได้โดยไม่มีหมายจับ และมีอำนาจปล่อยชั่วคราวหรือควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้

(๒) สิทธิที่จะมีทนายความมาช่วยเหลือทางคดี^๘ กล่าวคือ ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกิน ๑๘ ปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในการจัดหาทนายความดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

เมื่อได้จัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนหากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบหรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวน

^๗ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔.

^๘ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๑ และมาตรา ๑๓๔/๓.

ทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้องรอนายความ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย ทั้งนี้ ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

(๓) สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้^๔ กล่าวคือ ในการถามคำให้การผู้ต้องหานั้น ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(๑) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(๒) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิดังกล่าว หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา ๑๓๔/๑ มาตรา ๑๓๔/๒ และมาตรา ๑๓๔/๓ จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้

unสรุป

จะเห็นว่าสิทธิของผู้ถูกจับและผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม มีโอกาสที่จะแก้ข้อกล่าวหาและแสดงข้อเท็จจริง อันเป็นประโยชน์แก่ตนเองได้ มีสิทธิที่จะมีทนายความมาช่วยเหลือในชั้นสอบสวนและให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ และในการถามคำให้การผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนั้น ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ หากผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นการพิจารณาคดีของศาลได้ โดยเหตุที่การควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวน เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ดังนั้น การควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนั้น กฎหมายจึงห้ามมิให้ควบคุมผู้ต้องหาไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ในคดีอาญาที่มีโทษจำคุกนั้น โดยทั่วไปกำหนดให้พนักงานสอบสวนควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ถูกนำตัวมาถึงสถานีตำรวจ ถ้าเกินกำหนดดังกล่าวต้องปล่อยตัวผู้ต้องหานั้นไป เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นจึงสามารถควบคุมตัวต่อไปได้ แต่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะต้องขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล ซึ่งหากศาลเห็นสมควรอนุญาต

^๔ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๔.

ก็จะออกหมายขังผู้ต้องหาไว้ในเรือนจำ แต่หากศาลไม่อนุญาตให้ฝากขัง ผู้ต้องหาที่ย่อมได้รับการปล่อยตัวไป

ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในคดีอาญา จึงมีความจำเป็นและต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพราะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลทำให้ผู้ถูกจับหรือถูกควบคุมตัวนั้นต้องขาดอิสรภาพในชีวิตและร่างกาย การที่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาได้รับทราบสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้นย่อมจะเป็นประโยชน์ในการต่อสู้คดีต่อไป. ๑